Yaşadığımız Topraklardaki Halkların Mayasıdır İsyan

Meydan Gazetesi

07.08.2013

İçindekiler

Pavlakiler: Devletin Dinine Baş Kaldıranlar! 3
Babai İsyanları: "Dünya Mülkü Halkındır." 3
Celali İsyanları: Osmanlı'ya Kıyama Kalkanlar 3
Şeyh Bedreddin ve Börklüce Mustafa: Yarin Yanağından Gayri Her Şeyi Paylaşmak İçin! . . . 4
Demirci Kawa Destanı: Dehaq'lara Karşı, Hepimiz Kawa'yız! 4
Şeyh Sait İsyanı: "Torunlarımızın Bizden Dolayı Utanç Duymaması Bizim İçin Yeterlidir!" . . 5
Seyit Rıza (Dersim İsyanı): "Ben Sizin Yalan ve Hilelerinizle Baş Edemedim Bu Bana Dert Oldu Ama Ben de Sizin Önünüzde Eğilmedim Bu da Size Dert Olsun" 5

Geçtiğimiz haziranda Taksim'de başlayıp dört bir yana yayılan isyan ve direniş, herkesin yaşamında ve algılarında bir kırılma yarattı. Bu topraklarda yaşayanlar, iktidarın sarsılmaz olmadığını, polisin dost olmadığını ve sokakların kendilerine ait olduğunu hatırladılar. Hatırladılar diyoruz, çünkü Baba İshak "dünya malı halkındır" diyen değil, bozguncu; Celaliler, halkın kendisi değil bir avuç çapulcu ve eşkıya; Şeyh Bedreddin adalet için mücadele veren bir devrimci değil iktidar meraklısı bir devlet adamı olarak anlatılmıştı tarih kitaplarında. Efendiler ve resmi tarih öğreticileri bozguncunun bozguna uğratılacağını, biat edenin huzur ve refah içinde yaşayacağını adeta beynimize kazımıştı. Ancak bu toprakların geleneği biat değil, isyandır! O isyanın adı, kimi zaman Bizans'a kafa tutan özgür Pavlakiler, kimi zaman Selçuklu'ya diz çöktüren Babailer, kimi zaman ellerinde sadece kazma kürekler olmasına rağmen defalarca Osmanlı ordusunu geri püskürten Ortaklar olmuştur. Dehaq'lara karşı isyan ateşini yakan Kawa'lar, ulus-devlet uğruna katledilen Şeyh Sait'ler, onca oyuna ve kırıma rağmen baş eğmeyen Seyit Rıza ile Dersimliler ve daha niceleri...

Pavlakiler: Devletin Dinine Baş Kaldıranlar!

Pavlakiler, 7. yy.de Sivas, Malatya ve Erzurum'da yaşayan Ermenilerdir. Resmi dini Hristiyanlık olan Bizans Devleti'nin egemenliği altında olan bu bölgede, kilise ve iktidar yanlısı Hristiyanlığın otoritesini reddederek, Alevilik, İran Manihaizm'i ve Binyılcı Hristiyanlık gibi görece daha özgür ve halkçı anlayışları birleştirmeleri; onları egemen dinin saldırısına maruz bırakmıştır. Nihayetinde Bizans'ın ve kilisenin baskılarına başkaldıran Pavlakiler, Arap Müslümanların ve daha birçok ezilenin katılımıyla 9. yy'de büyük bir isyana kalkışmışlardır. İsyancılar Ankara'ya kadar gelmiş, fakat burada Bizans ordusu tarafından durdurulmuşlardır. Sonrasında Bizans ordusu, isyancıları akıl almayacak işkencelerle katletmiş, (Bizans kayıtlarına göre 100.000 kişi) geri kalanları da sürgüne göndermiştir. Sonraki süreçte, Pavlakiler sürüldükleri yerleri Bektaşiliğin merkezi haline getirmişler, Babai ve Şeyh Bedreddin İsyanı gibi halk isyanlarına hem esin kaynağı olmuş, hem de doğrudan katılmışlardı.

Babai İsyanları: "Dünya Mülkü Halkındır."

Babai İsyanı, Anadolu halklarının adalet ve özgürlük arayışlarının belirginleştiği, sonrasında da bu topraklarda, devlete ve efendilere karşı girişilecek olan isyanlara esin kaynağı olan bir hareket olmuştur. Anadolu'daki hemen hemen tüm halkları devletin iktidarına karşı birleştiren Babai İsyanları, döneminde bu toprakların çehresini değiştirerek uzun yılar Babailik olarak bilinen bir isyan geleneğini yeşertmişlerdir.

1240 yılında başlayan Babailer Hareketi, diğer öncüllerinde de olduğu gibi dinci, ayrılıkçı, Sünni-Şii çatışması şeklinde resmi tarihin tanımladığı gibi değil; örgütlü, politik bir çabayı ve devrimci zihniyeti gerçekleştirmenin bir başka örneğidir.

"Dünya mülkü halkındır." diyen Baba İlyas'ın adalet anlayışı ve Baba İshak'ın halkın arasındaki çalışmalarıyla gittikçe büyüyen isyan, Müslümanından Hristiyanına, Türkmeninden Rumuna, konarından göçerine bütün bir halkın sırtında, başkent Konya kapılarına kadar gelmiş Selçuklu Devleti'ni yıkamadıysa bile sarsmıştır. İsyan bastırıldıktan sonra, çoluk çocuk demeden bütün Babaileri kılıçtan geçiren Selçuklular, ne devletlerinin yıkılmasını engelleyebilmişler, ne de yanmakta olan isyan ateşini söndürebilmişlerdir. O gün bir Selçuklu askeri tarafından başı vurulan bir Babai, bir kaç yüzyıl sonra Osmanlı'nın karşısına bir Celali olarak dikilmeye devam etmiştir.

Celali İsyanları: Osmanlı'ya Kıyama Kalkanlar

16. yy.'ın ilk yarısında, Osmanlı›ya karşı başlayan ve neredeyse yüzyılı aşkın bir süre Osmanlı devlet geleneğine ve onun, baskılarla, vergilerle, askerleriyle "dirlik ve düzen" içinde tutmak istediği Anadolu

topraklarında çıkan isyanlardır. Bunlardan bazıları; 1517 yılında Yozgat-Tokat bölgesinde Bozoklu Celal, 1525 yılında Süklün Koca ve Baba Zünnun Bozok' da, 1527 yılında Tokat ve yöresinde Zünnünoğlu Halil ve Hubyar Baba, 1526 yılında Kırşehir-Ankara yöresinde Kalender Çelebi, 16 yy. ortalarında Sivas›ta Pir Sultan Abdal... Bunların tümü Celali İsyanları olarak anılmış, bu topraklarda yaşayanların adalet için mücadeleleri olarak görülmüştür.

Bu isyanlar her zaman olduğu gibi, çok ağır bir şekilde bastırılarak, isyancılar katledilmiş; hatta isyana katılanlar, çapulcu eşkıya diye anılarak hiçleştirilmeye çalışılmıştır. Fakat bugün, ne isyan değerinden bir şey yitirmiş, ne de Celaliler'in yeniden harladığı isyan ateşinin bugünü aydınlatması engellenebilmiştir.

Şeyh Bedreddin ve Börklüce Mustafa: Yarin Yanağından Gayri Her Şeyi Paylaşmak İçin!

Şeyh Bedreddin İsyanı, hem ortaklaşacılığın ete kemiğe bürünmüş hali, hem de 16. yy.›da Osmanlı Devleti'ne karşı örgütlenmiş bir devrim girişimiydi. Şeyh Bedreddin ile onun ortakçıları Börklüce Mustafa ve Torlak Kemal'in çalışmaları ile büyüyen isyan, ağır vergiler altında ezilen, yok sayılan, savaşlarla, sürgünlerle talan edilen köylülerde, ahi birliklerinde, Müslümanlarda ve Gayri Müslimlerde; kısacası toplumun ezilen tüm kesimlerinde karşılık bulmuştu.

İsyan, özellikle Ege bölgesinde, İzmir ve Manisa çevresinde, köylülerin, devlete haraç olarak verdiği ürünleri vermeyip, toprağı ortak işleyip, topraktan geleni ortakça tüketmeleriyle; daha doğrusu öşürcüleri başlarından kovup, devleti ve özel mülkiyeti hayatlarından çıkartarak, hayatlarını paylaşma ve dayanışma ekseninde kurmak istemeleriyle iyice büyüdü.

Köylüler artık devlete haraç vermiyor, toprakların beraber işleyip beraber tüketiyor, her şeye beraber karar veriyor, yemekler köy meydanlarında büyük kazanlarda pişirilip beraber yeniliyordu. Devlet, tabi ki buna daha fazla müsaade edemezdi. Osmanlı, bu komünlere defalarca saldırdı ama her seferinde geri püskürtüldü. Binlerce insan Karaburun'a çekilerek hem ortakçılıklarına devam ettiler, hem de Osmanlı ile savaşmaya...

Fakat bu isyan da çok sert bastırıldı. Şeyh Bedreddin'in ortakçıları, katledilerek bugün "ölüm kuyuları" diye bilinen yerlere atıldılar. İsyanın sona erdiği haberini alan Bedreddin, sürgünde olduğu İznik'ten kalkıp Serez'e geldi, fakat onun ölüm fermanını hiçbir ulema imzalayamadı. Kendi ölüm fermanını yazdı ve boğazına ilmiği kendi geçirip, idam sehpasını tekmeledi.

Demirci Kawa Destanı: Dehaq'lara Karşı, Hepimiz Kawa'yız!

Bundan 2.500 sene önce, Mezopotamya'da hüküm süren Asurlu Kral Dehaq'a karşı ayaklanan Kürtleri anlatır bu destan. Zalim kral Dehaq, hem baharın gelişini engelliyor, hem de yakalandığı ölümcül bir hastalıktan kurtulmak için, her gün bölgeden yakalanan iki genci öldürüp, beyinlerini yiyordu. Gençler katledilirken, sıra daha önce bu şekilde 17 oğlunu kaybetmiş olan Kawa adındaki demircinin en küçük oğluna gelmişti. Her gün, gençler Dehak'ın askerleri tarafından başları kesilmek üzere götürülürken, Kawa'nın aklına başkaldırı fikri gelir ve bu konuyu etrafında güvendiği birkaç kişiye açıklar. Demirci dükkânında, demirden savaş malzemeleri olarak Gürz û Kember, Kêr gibi araçlar yapar ve bir taraftan da başkaldırı için etrafındakileri eğitir. Bu hareket, yavaş yavaş yayılmaya başlar. Mart ayının 20'sini 21'ine bağlayan gece, zalim Dehak'a karşı direniş başlar. O gece Demirci Kawa, kralın sarayına doğru yürür. Zalim Kral Dehaq'ı öldürerek, hem Kürtleri özgürlüğüne kavuşturmuş olur, hem de yeniden gelen baharın müjdecisi olur.

Şeyh Sait İsyanı: "Torunlarımızın Bizden Dolayı Utanç Duymaması Bizim İçin Yeterlidir!"

5 Şubat 1925, Osmanlı Devleti yıkılmış; ulus temelli T.C'nin kurulması için adımlar atılmaya başlanmıştır. Bu adımlardan biri, tabi ki Kürtlerden kurtulmak, olmazsa onları etkisiz hale getirmektir. İlk önce 2 Mart 1925'te dönemin başbakanı Fethi Okyar: "Elimi kana bulamak istemiyorum." der ve ardından görevden alınır, yerine İsmet İnönü atanır. Takrir-i Sükun Kanunu çıkartılır, İstiklal Mahkemeleri kurulur.

Hâlihazırda bir isyan hazırlığında olan Kürtler, bir provokasyonla savaşın içine çekilir. Sonrasında Kürt halkıyla T.C Devleti arasında amansız bir savaş başlar. İstanbul ve Ankara'da gazeteler adeta sağır ve dilsizdir. Onlara göre bir mesele yoktur. Yaşanan küçük bir zabıta vakasıdır. Kürt isyanı bastırılır... Şeyh Sait ve arkadaşları İstiklal Mahkemeleri'nde yargılanıp apar topar idam edilirler. Şeyh Sait'in son sözü şu olur: "Torunlarımızın Bizden Dolayı Utanç Duymaması Bizim İçin Yeterlidir!"

Seyit Rıza (Dersim İsyanı): "Ben Sizin Yalan ve Hilelerinizle Baş Edemedim Bu Bana Dert Oldu Ama Ben de Sizin Önünüzde Eğilmedim Bu da Size Dert Olsun"

1935 yılında İsmet İnönü'nün hazırladığı Kürt Raporu'nda aynen şunlar yazıyordu: "Dersim Türklük için kanayan bir çıbandır, derhal kesilip atılması gerekir." Bu mesaj, gerekli mecralara ulaşır. Dersim'e devletin tunçtan eli dokunmalı, bölge acilen Türkleştirilmelidir. Fakat TC'nin orduları hangi bahaneyle gelirse gelsin, Seyit Rıza ve arkadaşlarının yani Dersimlilerin isyanıyla karşılaşırlar.

Mustafa Kemal'in manevi kızı, pilot Sabiha Gökçen, 1937'de devlet töreniyle bölgeye gönderilir. Hazırlıklar tamamlandıktan sonra, 21 Mart 1937'de, yani Newroz sabahında Seyit Rıza'nın evi bombalanır. Ertesi gün gazeteler, Sabiha Gökçen'i "Türk amazonu" diye manşetlerine taşırlar.

İsyanın bastırıldığı 1938'e gelindiğinde, 40.000 kişi öldürülmüş, bir o kadar kişi de sürgün edilmiştir. Seyit Rıza yakalanmış, idama mahkûm edilmiştir. İdam sehpasından şöyle seslenir Seyit Rıza: "Ben sizin yalan ve hilelerinizle baş edemedim bu bana dert oldu ama ben de sizin önünüzde eğilmedim bu da size dert olsun." * Buraya sığdıramadığımız yüzlerce isyanda belirgin olan şuydu: özgürlüğün üzerindeki her baskı karşısında halkların isyanını bulmuştur. Bunu bilmenin gerçekliğiyle telaşlanan günümüz iktidarıysa yeni bir halk isyanıyla karşılaşmanın korkusunu yaşamakta ve yok olmanın telaşıyla saldırmaktadır. İsyanı başlatanların ateşini elden ele taşıyan bizler unutmayalım ki bir isyanı başlatmak o isyanı kazanmaktır. Ve biz kazanıyoruz. *

Anarşist Kütüphane

Meydan Gazetesi
Yaşadığımız Topraklardaki Halkların Mayasıdır İsyan
07.08.2013

tr.anarchistlibraries.net